

บทที่ ๑

บทนำ

ปัญหาสำหรับการวิจัยและความสำคัญ

เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น การมีประชากรที่เป็นเด็กและวัยรุ่นอยู่
อย่างมากมาย จนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้เยาว์^๑ (young
country) ความสำคัญของช่วงอายุช่วงแรก (ถ้าแบ่งชีวิตมนุษย์ออกเป็น ๓ ช่วง คือ
เด็กหนุ่มสาว และแก่) ในแง่การหล่อหลอมบุคลิกภาพ^๒ การมีปัญหามากมายเกี่ยวกับ
เด็กและวัยรุ่น^๓ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น รัฐบาลจึงเล็งเห็นความสำคัญ

---

^๑ Sunya Sunyavivat, "Modernization in Northeastern Villages
of Thailand : A Test of A Development Potential-Diffusion Theory"
(Doctoral Dissertation, Department of Sociology, Faculty of The
Graduate School, University of Missouri-Columbia, 1976), p.63, and
Hiro Punwani, ed., Asia 1979 Yearbook (Hong Kong : South China
Morning Post, 1979), p.315, "ผู้เยาว์" ในที่นี้ตามความหมายของสหประชาชาติ
หมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี และยังไม่เข้าเกณฑ์วัยทำงาน.

^๒ สันตญา สันตญาวิวัฒน์, "หลักสังคมวิทยา" (กรุงเทพฯ : แผนกวิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๘๕. (อัครสำเนา)

^๓ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, รายงานผลการวิจัยเรื่องสาเหตุแห่ง
ความผิดปกติของลักษณะในคดีเด็กและเยาวชน (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี้, ๒๕๑๘),
หน้า ๑๐๒.

ของศูนย์เยาวชน (Youth Center) เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือเยาวชนของชาติเหล่านี้ เสริมบริการของหน่วยสังคมแหล่งอื่นในการเสริมสร้างบุคลิกภาพ ป้องกัน แก่หรือลด อัตราปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวัยรุ่นลง ทำสังคมให้เป็นที่น่าอยู่อาศัยของมวลสมาชิก

๔ ปัญหาสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้โดยตรงที่ว่า ศูนย์เยาวชนต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีการนำเอาหลักวิชางานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Social Group Work) มาเป็นหลักแนวในการดำเนินงานกับสมาชิกของศูนย์มากน้อยเพียงใดหรือไม่ หากมีการนำมาใช้ ใช้มากน้อยเพียงใด ใช้แล้วมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง ถ้าไม่ได้นำมาใช้ มีเหตุผลอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

เหตุผลที่ตองการศึกษาเรื่องนี้เพราะ ในประการแรก ยังไม่มีผู้ใดได้ทำการ ศึกษาเรื่องนี้มาก่อน (คู่มือวิชาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ประการที่สอง ปัญหาเรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่ารู้ น่าสนใจทั้งในแง่วิชาการและแง่ปฏิบัติ กล่าวคือ ในแง่วิชาการจะได้ทราบว่า หลักเกณฑ์หรือทฤษฎีงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนที่ส่วนใหญ่แพร่หลายมาจากสังคมตะวันตกนั้น สามารถนำมาใช้ในสังคมไทยได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เหตุผลที่ใช้ได้และใช้ไม่ได้ ผลจากการศึกษารึ้นนี้ จะได้ทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิชาการสาขานี้ ดังนี้ เป็นต้น สำหรับแง่ปฏิบัติการ ข้อมูลจากการศึกษาจะไม่เพียงแต่จะทำให้ทราบสภาพ การปฏิบัติงานของศูนย์เยาวชนโดยทั่วไปเท่านั้น แต่จะช่วยให้ทราบปัญหา อุปสรรคของ การปฏิบัติงานของศูนย์เหล่านี้ด้วย ข้อมูลสองส่วนนี้รวมกันเข้าแล้วจะสามารถนำมาเป็น หลักฐานในการพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ไม่ จำเป็นต้องกล่าวก็ได้ว่า หากประสิทธิภาพของศูนย์มีอยู่อย่างสูงแล้ว จะเป็นประโยชน์ แก่เยาวชนและสังคมโดยส่วนรวมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีเจตน์จำนง เฉพาะเจาะจงดังนี้

๑. เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและแนวดำเนินงานของศูนย์เยาวชน ทั้งของกรุงเทพมหานคร (กทม.) และของกรมประชาสงเคราะห์

๒. เพื่อศึกษาแบบแผนของการนำเอาทฤษฎีหรือหลักการสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนมาใช้ในศูนย์เยาวชน

๓. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการนำเอาหลักและทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ กลุ่มชนมาใช้กับเยาวชนไทยและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโดยทั่วไปของศูนย์เยาวชน

๔. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์เยาวชน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของศูนย์เยาวชนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากปัญหาหลักสำหรับการศึกษาวิจัยคราวนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำเอาหลักวิชาสังคมสงเคราะห์มาใช้กับศูนย์เยาวชนไทยโดยเฉพาะ จึงทำให้จำกัดวงขอบเขตของการวิจัยให้แคบลง งานวิจัยที่เคยทำมาแล้วจึงมีอยู่จำกัดเพียง ๓ เรื่อง^๑ ที่จะกล่าวรายละเอียดต่อไป กระนั้นก็ดี ในบรรดาเรื่องที่วิจัยมาแล้วส่วนใหญ่ (คือ ๒ ใน ๓) เป็นของนักวิจัยทางรัฐศาสตร์ ซึ่งย่อมจะมีแง่มุมการศึกษาพิจารณาผิดแปลกไปจากการมองปัญหาในแง่ของสังคมวิทยาและหรือสังคมสงเคราะห์ ส่วนเรื่องที่ ๓ เป็นของนักศึกษาทางสังคมสงเคราะห์โดยตรง แต่ก็มีวงเขตจำกัดเพียงศูนย์แห่งเดียว และใช้ระเบียบวิธีวิจัยแตกต่างไปจากวิธีการของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ การศึกษาครั้งที่แล้วใช้วิธีทดลอง แต่การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีสำรวจ จึงมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบต่างกัน อย่างไรก็ตามก็ดี ผลของการวิจัยทั้ง ๓ เรื่องในส่วนที่ควรนำมากล่าวถึงมีดังนี้

๑ ขณะทำวิจัยในเรื่องนี้ ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนที่กำลังดำเนินงานอีกเรื่องหนึ่ง คือ สุนทรีย์ ศรีปรัชญากุล, "บทบาทของศูนย์เยาวชนในการพัฒนาความเป็นผู้นำ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑).

๑. คำวิทย์ บุรณะนนท์^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารงานศูนย์เยาวชนของเทศบาลนครกรุงเทพ" กล่าวว่า การให้บริการทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนนั้น เป็นหน้าที่อันจำเป็นของชุมชนและท้องถิ่นที่จะต้องคำนึงถึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการจัดตั้งศูนย์เยาวชนขึ้นมา และภายในอาณาเขตของเทศบาลนครกรุงเทพปัจจุบันนี้มีพลเมืองมากยิ่งขึ้น เด็กและเยาวชนขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ขาดสถานที่ฝึกฝนอบรม และทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดตั้งศูนย์เยาวชนจึงเป็นวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ แต่ศูนย์เยาวชนในปัจจุบันมีจำนวนไม่เพียงพอ ควรจะได้มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นอีก และการบริหารงานต่าง ๆ ก็ควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกกับลักษณะของศูนย์เยาวชนที่แท้จริง ซึ่งควรจะมีการวางแผนดำเนินงานปรับปรุงเป็น ๒ ระยะ คือ การวางแผนปรับปรุงระยะสั้น เช่น การเพิ่มงบประมาณบุคคล และวัสดุ เป็นต้น และการวางแผนปรับปรุงระยะยาวโดยกำหนดระยะเวลาในการพัฒนาออกเป็นช่วง เช่น ๒ ปี ๓ ปี หรือ ๔ ปี เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. สงคราม บำรุงชาติ^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารงานศูนย์เยาวชน : การศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนเวฬุราชินี" โดยได้ทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การเงิน และการให้บริการต่าง ๆ ของ

^๑ คำวิทย์ บุรณะนนท์, "การบริหารงานศูนย์เยาวชนของเทศบาลนครกรุงเทพ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕).

^๒ สงคราม บำรุงชาติ, "การบริหารงานศูนย์เยาวชน : การศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนเวฬุราชินี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๗).

ศูนย์เยาวชนเวฬุราชิน พร้อมทั้งแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขไว้ด้วยว่า ศูนย์เยาวชน เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันปัญหาเยาวชนอาชญากร เพราะกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ของศูนย์จะจูงใจให้เด็กได้เข้าร่วมในกิจกรรมได้เป็นประจำ โดยไม่มีโอกาสได้ ประพฤติตนในทางที่เสื่อมเสียหรือประกอบอาชญากรรมในที่อื่น ๆ ได้ เนื่องจากได้ใช้ เวลาว่างให้หมดไปในศูนย์เยาวชน

๓. ทศนี้อยู่ ทยาภิรมย์^๑ ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของศูนย์เยาวชนในการพัฒนาเยาวชน โดยกรุงเทพมหานคร" ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง (Experimental Research) โดยใช้งานสังคมสงเคราะห์ที่กลุ่มชนกับกลุ่มเด็กในศูนย์เยาวชนเทเวศร์เพียง แห่งเดียว ผลการศึกษารูปได้คือ การจัดกิจกรรมของศูนย์เยาวชน ควรใช้วิธีการ งานสังคมสงเคราะห์ที่กลุ่มชนดีกว่าการให้สมาชิกมารับบริการจากศูนย์ตามปกติ เพราะ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์มีการวางแผน มีการเลือกนำกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มตามความต้องการ ความสนใจ และสามารถพัฒนาเยาวชนได้ตาม จุดมุ่งหมาย

จะเห็นได้ว่า รายงานวิจัยทั้ง ๓ เรื่องนี้ ไม่ได้กล่าวถึงการนำวิธีการทาง สังคมสงเคราะห์ที่กลุ่มชนเข้าไปใช้ในศูนย์เยาวชนเลย ๒ เรื่องแรกเป็นงานวิจัยด้าน การบริหารงานศูนย์เยาวชนเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของงานสังคมสงเคราะห์ กลุ่มชนไว้เลย ส่วนเรื่องที่ ๓ นั้น แม้ว่าจะเป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ งานสังคมสงเคราะห์ที่กลุ่มชนในศูนย์เยาวชนก็ตาม แต่ก็ เป็นเพียงการทดลองเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงว่า ศูนย์เยาวชนโดยทั่ว ๆ ไปมีการดำเนินงานประเภทนี้เข้าไปดำเนินงาน มากน้อยแค่ไหน เพียงไร

---

^๑ทศนี้อยู่ ทยาภิรมย์, "บทบาทของศูนย์เยาวชนในการพัฒนาเยาวชน โดยกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗).

สรุปได้ว่า ยังไม่มีงานวิจัยโดยตรงที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำวิธีการทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนมาใช้ในศูนย์เยาวชน คงมีเพียงส่วนที่เกี่ยวข้องบ้าง เป็นบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง "ศูนย์เยาวชน : ศึกษาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน" นี้ จึงยังไม่ซ้ำกับของผู้อื่นที่ได้ทำการศึกษาไว้ก่อนแล้ว และเนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน รูปแบบการวิจัยจึงเป็นแบบวิจัยเพื่อหาสมมติฐาน (Exploratory Research)

แนวความคิดเชิงทฤษฎี

แนวทางการวิจัยครั้งนี้จะได้เป็นการศึกษาเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีโลกก็ตาม (ดังนั้น จึงมีได้สร้างสมมติฐานขึ้น) แต่ก็เป็นต้อง มีแนวความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับเป็นหลักแนวในการศึกษาอยู่นั่นเอง ทฤษฎีหรือแนวความคิดที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มีอยู่มากมายด้วยกัน แต่ละทฤษฎีย่อมจะมีจุดเน้น จุดอ่อน จุดแข็ง และรายละเอียดแตกต่างกันไป ดังนั้น เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมทฤษฎีเหล่านี้เข้าด้วยกัน แล้วเสนอเป็นรูปของตัวแบบ (Model) ของศูนย์เยาวชนที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวของทฤษฎี

ตามตัวแบบนี้จะเห็นว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ที่จะบังเกิดขึ้นกับเยาวชนจะขึ้นอยู่กับศูนย์และเจ้าหน้าที่ของศูนย์แต่ละแห่ง นั่นคือ ตามทฤษฎีแล้วศูนย์ที่ดี เจ้าหน้าที่ที่ดี จะต้องมึลักษณะ องค์ประกอบหรือคุณลักษณะและการให้บริการที่ประกอบด้วยปริมาณและคุณภาพจำนวนหนึ่ง จึงจะเกิดผลดีแก่เยาวชนผู้เป็นสมาชิก หากเขียนเป็นสมการอย่างง่ายจะได้ดังนี้

$$\text{ความสำเร็จ} = \text{ศูนย์} + \text{เจ้าหน้าที่}$$

โดยให้ความหมายของความสำเร็จว่า ผลดีที่จะบังเกิดขึ้นแก่มวลเยาวชนสมาชิกของศูนย์ ทั้งนี้จะเป็นผลดีในแง่ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ ความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย การมีพลานามัยดี หรือป้องกันไม่ให้

เยาวชนประพาศติคนไปในทางมิชอบใด ๆ ก็ได้ สำหรับคำว่า ศูนย์ หมายถึง ศูนย์ เยาวชนที่มีลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ทั้งจะไ้กล่าวรายละเอียดต่อไปมีที่ตั้ง อาคารที่ ทำการ งบประมาณ อุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับดำเนินการตามเป้าหมาย และคำว่า เจ้าหน้าที่ก็คือ เจ้าหน้าที่ของศูนย์เยาวชนซึ่งรวมถึงหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ดำเนินการ ในศูนย์คนอื่น ๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ซึ่งไม่ใช่ นักสังคม สงเคราะห์วิชาชีพ เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนและ เจ้าหน้าที่ของศูนย์ตามแนวของ ตัวแบบนี้อาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

ก. ศูนย์เยาวชน

นักทฤษฎีและ นักปฏิบัติเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนกล่าวถึงลักษณะ องค์ประกอบ การดำเนินงาน งบประมาณ อุปกรณ์เครื่องใช้และ เรื่องอื่น ๆ ของศูนย์ที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายไว้ต่าง ๆ กัน พอรวบรวมมาได้ดังนี้

๑. ศูนย์ฯ จะต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชน เพื่อว่าจะได้รู้ข้อเท็จจริง สภาพและปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้อง เพราะปัจจัยสำคัญที่องค์การบริการจะต้อง ทำการศึกษาเพื่อที่จะตรวจสอบและกำหนดหน้าที่ของ องค์การ คือ ความต้องการของ ชุมชน (Community need) ซึ่งองค์การจะกำหนดเป้าหมายของการให้บริการได้ ก็ต้องอาศัยการศึกษาถึงความต้องการของชุมชน^๑ และข้อมูลในการวางแผนปฏิบัติงาน ขององค์การต้องอาศัยการเข้าใจข้อเท็จจริงทางกายภาพ สังคม และวัฒนธรรมของ ชุมชน การศึกษาวิจัยปัญหาและสภาพการณ์ของท้องถิ่น^๒

^๑ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, 2d ed. (New York : Association Press, 1975), p.43.

^๒ Ibid., p.204.

๒. ศูนย์ฯ ต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (Board of Directors)
เพื่อวางนโยบายให้คำแนะนำ ร่วมดำเนินงาน และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับหัวหน้าศูนย์
คณะกรรมการเหล่านี้จะต้องมีตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมด้วย (Citizen participation)

หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คือ การกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
ให้แก่องค์การ^๑ ดังนั้นองค์การจะต้องมีคณะกรรมการประเภทนี้ เพื่อคอยควบคุมและให้
คำปรึกษาหารือ เพื่อให้้องค์การดำเนินงานไปตามความมุ่งหมาย และร่วมมือกับฝ่ายบริการ
เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในองค์การ^๒ และจะต้องมีตัวแทนของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น นักธุรกิจ
แม่บ้าน นักการศาสนา นักการศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้าร่วมร่วมดำเนินการอยู่ด้วย
เพื่อจะเป็นผลให้้องค์การสามารถดึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์
ต่อการดำเนินงานให้มากที่สุด^๓ ทั้งนี้ เพราะว่า ความสำเร็จของการปฏิบัติงานสังคม
สงเคราะห์ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทำให้ชุมชนเชื่อถือและยอมรับ^๔ ซึ่งการที่เปิดโอกาส
ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนี้ หมายถึงอาจมีผู้นำในชุมชนนั้นมาร่วมด้วยอย่างเป็นทางการ คือ
มีการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่และอาจมีผู้นำในชุมชนนั้นมาร่วมด้วยอย่างไม่เป็นทางการ คือ

---

^๑ Vernon R. Wiehe, "Role Expectations Among Agency Personnel,"
Social Work 23 (January 1978) : 26.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and
Practices, p.205.

^๓ Herbert Hewitt Stroup, Social Work : An Introduction to
The Field, 2d ed. (New Delhi-I : Eurasia Publishing House, 1965),p.411.

^๔ Ella W. Reed, ed., Social Welfare Administration
(New York : Columbia University Press, 1961), p.7.

ผู้นำนั้นอาจแสดงออกว่ารับรองและสนับสนุนโครงการนั้นอยู่ ทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นเห็นชอบตามไปด้วย เพราะมีศรัทธาในตัวบุคคลผู้นั้นอยู่แล้ว

๓. ศูนย์ฯ ต้อง มีประ เภทของกิจกรรมและ เจาหน้าที่ที่รับยิคชอขกิจกรรมต่าง ๆ
อย่างเพียงพอ

การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการวางแผนและดำเนินการโดยผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้บริการต่อบุคคลหรือกลุ่มเป็นเบื้องต้น^๒ เพราะงานสังคมสงเคราะห์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องมีความต้องการพื้นฐาน ซึ่งสิ่งนี้จะรวมไปถึงความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจในการเข้ากลุ่ม คบค้าสมาคมกัน แม้ว่าการคบค้าสมาคมของกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะสนองความต้องการต่าง ๆ ได้หมดก็ตาม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันลักษณะของความเป็นสังคมอุตสาหกรรม (industrialism) ความเป็นสังคมเมือง (urbanism) และสังคมที่ให้ความสำคัญทางโลกมากกว่าทางธรรม (secularism) ทำให้สถาบันทางสังคมบางอย่างซึ่งเคยช่วยเหลือบุคคลให้ได้รับความพึงพอใจจากการเข้ากลุ่มก็มีอิทธิพลลดน้อยลงไปมาก เช่น วัด ครอบครัว ดังนั้น งานสังคมสงเคราะห์จึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อทำหน้าที่ทดแทนสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้^๓

---

^๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, แผนกวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖), หน้า ๓๑.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups (New York : Columbia University Press, 1969), p.5.

^๓ Herbert Hewitt Stroup, Social Work : An Introduction to The Field., pp.8-9.

ขอบข่ายของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน รวมถึงกิจกรรมทางการให้การศึกษา และสหนาการในยามว่าง ภายใต้การช่วยเหลือของผู้นำกลุ่ม^๑ กิจกรรมซึ่งเป็น เครื่องมือที่จะนำไปสู่ความมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จะต้อง มีหลาย ๆ ด้าน คือ ศิลปหัตถกรรม ละคร คนตรี เต้นรำ เกมส กีฬา เครื่องปั้นดินเผา การ ถ่ายภาพ ธรรมชาติศึกษา งานช่างไม้ ตัดเย็บเสื้อผ้า เรื่องราวความรุ่มร้อนตัว เภทธรรม พยาบาล ประชุมพยาบาล เพศศึกษา การดูแลผู้ป่วยก่อนคลอด และภายหลัง คลอด พุศคยเกี่ยวกับปัญหาการเมือง ศาสนา แรงงาน เป็นต้น และโปรแกรม กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ ต้อง เป็นที่ ต้องการและสนใจของบุคคลที่มาเข้าร่วมกลุ่ม^๒

ดังนั้น ในการจัดโปรแกรมของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนให้กับเยาวชนนั้น กิจกรรมหรือโปรแกรมต่าง ๆ ควรอยู่ในลักษณะที่ท้าทายเยาวชน มีความสอดคล้อง ระหว่างการวางแผนและการปฏิบัติงาน^๓ เพราะความสำเร็จของการจัดโปรแกรม กิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก^๔ การจัดกิจกรรมจึงนับว่าเป็นหัวใจของ การดำเนินงานของศูนย์เยาวชน เพราะเป็นเครื่องมืออันดับแรกและสำคัญในการจูงใจ เยาวชนให้เข้าสู่ศูนย์ ขณะเดียวกันศูนย์ก็ใช้กิจกรรมนั้นเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไข และ ส่งเสริมบุคลิกภาพของเยาวชนอีกโสดหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ในการดำเนินงานศูนย์เยาวชน

^๑ Ibid., p.8.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices., p.117.

^๓ Mizafer Sherif and Carolyn Sherif, Reference Groups (New York : Harper and Row, 1964), p.315.

^๔ Paul Glasser, Rosemary Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups (New York : Free Press, 1974), p.246.

ทั่วไปจึงให้ความสำคัญในเรื่องกิจกรรมมากกว่าด้านอื่น ๆ นอกจากเรื่องเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน^๑

๔. ศูนย์ฯ ต้องมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเพียงพอ อันประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์ เสมียน เจ้าหน้าที่การเงิน เป็นต้น

องค์การบริการจะต้องมีหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งได้รับการศึกษาเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่นี้ หรือว่าเคยได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเป็นหัวหน้าในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เสมียนพนักงาน เจ้าหน้าที่ในคานต่าง ๆ เป็นต้น หัวหน้าฝ่ายบริหารจะต้องมีความสามารถในการบริหารงานทั้งกิจการภายในและภายนอก ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทั้งในแผนการระยะยาวหรือระยะสั้นวันต่อวัน^๒ ความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (Executive Director) คือ การบริหารงานองค์การตามนโยบายของคณะกรรมการอำนวยการ^๓ เป็นตัวประสานงานในการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกต่อการให้บริการขององค์การ^๔

---

^๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์, เยาวชนไทย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๗๐.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.205.

^๓ Vernon R. Wiehe, "Role Expectations Among Agency Personnel" Social Work 23 (January 1978) : 26.

^๔ Herbert A. Thelen, Dynamics of Group at Work, 10th ed. (Chicago : University of Chicago Press, 1970), p.103.

๕. ศูนย์ฯ ต้องมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ซึ่งมีความชำนาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย กล่าวคือ องค์การที่ให้บริการ โดยทั่ว ๆ ไปจะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ๒ พวก คือ เจ้าหน้าที่ประจำและอาสาสมัครซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับองค์การที่ใช้วิธีการทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนที่จะต้องใช้อาสาสมัคร เข้ามาช่วยดำเนินการในการจัดโปรแกรมต่าง ๆ ^๑

๖. ศูนย์ฯ ต้องมีสถานที่ที่ทำการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและเป็นเอกเทศ คือ
- มีที่ทำการ
  - มีโรงเรือน สำหรับกิจกรรมในร่ม
  - มีสนาม ลาน สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง
  - มีห้องสุขภัณฑ์เพียงพอ
  - มีอุปกรณ์การปฏิบัติงานเพียงพอ

อาคารสถานที่เหล่านี้ของศูนย์ฯ เยาวชนนับเป็นสิ่งจำเป็นมาก จะต้องมีเนื้อที่กว้างขวางพอที่จะให้เด็กที่เป็นสมาชิกเข้าไปใช้ประโยชน์ในการร่วมประชุม เล่นกีฬาในร่ม ฟ้อนรำ ฝึกหัดงานหัตถกรรม และอื่น ๆ กับสำหรับเป็นสำนักงานและห้องพัสดุของศูนย์ฯ ด้วย ^๒ เพราะสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดกิจกรรมกลุ่ม คือ ขนาดของห้อง อุปกรณ์ภายใน การมีสถานที่อย่างเหมาะสม และมีลักษณะเป็นเอกเทศ ^๓

Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.41.

^๒ วัฒนา นวลสุวรรณ, สตรีเยาวชนคืออะไร? พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ของโรงเรียนประชาสงเคราะห์, ๒๕๐๕), หน้า ๑๐-๑๑.

^๓ Paul Glasser, Rosemary Sarri and Robert Vinter, eds, Individual Change Through Small Groups, p.195.

ความสำเร็จของการจัดโปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่ามีวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ^๑ และสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ต้องอยู่ในสภาพที่นำใช้ สะอาด ปลอดภัย และอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ตลอดเวลา^๒

๗. ศูนย์ฯ มีหรือใครบ้างประมาณในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ เพราะปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โครงการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีเงินงบประมาณในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ^๓

๘. ศูนย์ฯ ต้องมีการทำงานร่วมกันและได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรหรือมูลนิธิอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในและนอกชุมชน

องค์กรบริการต้องทำงานร่วมกับองค์กรบริการชุมชนอื่น ๆ ทั้งในด้านการวางแผนและปฏิบัติงาน การจัดโปรแกรมขององค์กรจะต้องร่วมมือและได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ ทั้งของรัฐและองค์กรอาสาสมัคร^๔

๙. ศูนย์ฯ ต้องมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้บริการแก่เด็กและเยาวชน เจาหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ จะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ เป็นอย่างดี^๕

^๑ Ibid., p.246.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.206.

^๓ Ibid.

^๔ Ibid., p.107.

^๕ Paul Glasser, Rosemarry Sarri, and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups, p.308.

เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของ องค์การจะเป็นตัวตรวจสอบความมุ่งหมายของการปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์กลุ่มชนและชนิดของบุคคลผู้มารับบริการ องค์การที่มีประสิทธิภาพในการให้บริการจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการทำงานอย่างแน่นอน ซึ่งจุดมุ่งหมายเหล่านี้พัฒนามาจากการศึกษาถึงความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทุกคนที่ทำงานอยู่ในองค์การและผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรมสามารถเข้าใจจุดมุ่งหมายนี้ได้ดีตลอด^๑ องค์การที่ให้บริการต้องมีนโยบายกำหนดเป้าหมายอย่างเด่นชัดถึงชนิดของกลุ่ม การเลือกสรรสมาชิกที่จะให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อบุคคลที่มาร่วมเข้ากลุ่มและต่อการพัฒนาการของกลุ่มเอง^๒

การที่เป้าหมายของ องค์การมีความชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถเลือกใช้วิธีการปฏิบัติงานและโปรแกรมได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้การทำงานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ^๓

สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ เพราะประสิทธิภาพในการบริหารงานและการปฏิบัติงานของ องค์การบริการทางสังคม

^๑ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.92.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups (New York : Columbia University Press, 1969), p.87.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.92.

ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจกันระหว่างกรรมการอำนวยการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และผู้ปฏิบัติงานซึ่งต่างก็รู้จักบทบาทที่คาดหวังและหน้าที่ของกันและกัน^๑

๑๐. วันและเวลาที่บริการของศูนย์ฯ ต้องตรงกับความต้องการของชุมชน

สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มของบุคคล คือ ลักษณะของบรรยากาศและเวลาในแต่ละวัน^๒ องค์การที่ให้บริการทางสังคม สงเคราะห์กลุ่มชน ควรจะให้บริการต่อกลุ่มบุคคลในยามว่างมากกว่าเวลาทำงาน ซึ่งควรเป็นเวลาที่มีอิสระจากการทำงานหรือทำมาหากินหรือต้องการกิจกรรม อยู่นั้น^๓

๑๑. ที่ตั้งของศูนย์ฯ ควรอยู่ในบริเวณจุดศูนย์กลางของชุมชน

บริเวณที่จัดตั้งศูนย์เยาวชน ควรอยู่ในเขตท้องที่ซึ่งมีชุมชนผู้อยู่อาศัย หรืออยู่ใกล้เขตชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านซึ่งเด็ก ๆ ขาดสถานที่เล่น หรือพักผ่อนหย่อนใจอันเหมาะสม นอกจากนั้น ควรอยู่ในบริเวณซึ่งมีทางคมนาคมที่สะดวก ทุกฤดูกาล และมีสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยทั่วไปด้วย^๔ เพื่อให้เยาวชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ได้สะดวก มีสนามกีฬา และมีที่พักผ่อนอยู่ในบริเวณใกล้เคียง^๕

^๑ Vernon R. Wiehe, "Role Expectations Among Agency Personnel" Social Work 23 (January 1978) : 26.

^๒ Paul Glasser, Rosemary Sarri and Robert Vinter., eds., Individual Change Through Small Groups, p.246.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.41.

^๔ วัฒนา นวลสุวรรณ, สโมสรเยาวชนคืออะไร?, หน้า ๑๐.

^๕ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์, เยาวชนไทย, หน้า ๖๘.

ข. เจ้าหน้าที่

เพื่อให้ศูนย์เยาวชนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้

๑. เจ้าหน้าที่ต้องมีความตั้งใจโดยตรงที่จะเข้ามาทำงานในศูนย์เยาวชน และมีใจรักที่จะทำงานกับเด็ก ทั้งนี้ เพราะสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ กลุ่มชนมีใจเพียงแคชนิคของกลุ่มที่ให้บริการเท่านั้น จุดมุ่งหมายและความตั้งใจของเจ้าหน้าที่และองค์กรก็มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้วย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำงานด้วยความตั้งใจและมีจุดมุ่งหมายในวิชาชีพ เพื่อที่จะทำงานให้บริการได้โดยตรงกับความต้องการของบุคคล^๑ และเจ้าหน้าที่ผู้ทำงานในศูนย์เยาวชนจะต้องมีความเข้าใจในความต้องการของเด็ก มีนิสัยรักและเมตตากรุณาต่อเด็กด้วย^๒

๒. เจ้าหน้าที่ต้องเข้าใจความมุ่งหมายและการทำงานของศูนย์เยาวชนเป็นอย่างดี ทำให้ไม่มีปัญหาในการทำงาน

เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าใจความมุ่งหมายและหน้าที่ขององค์กร และมีความเห็นพ้องในลักษณะดังกล่าว และมีความตั้งใจโดยตรงที่จะมาทำงานที่งานนี้^๓ ดังนั้น ก่อนที่จะเข้าใจลักษณะกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่จะต้องมีความเข้าใจ

^๑ Helen Northen, Social Work With Groups, p.6.

^๒ วัฒนา นวลสุวรรณ, สโมสรเยาวชนคืออะไร?, หน้า ๑๓.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.49.

เป็นอันดับแรกเสียก่อนว่า องค์การบริการมีหน้าที่และจุดมุ่งหมายอย่างไร^๑ เพราะวาทะวัตถุประสงค์ขององค์การจะต้องใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่มที่มารับบริการ การจัดโปรแกรมและการประเมินผลโปรแกรม^๒

๓. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจะต้องรู้ภูมิหลังและปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี

เจ้าหน้าที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ถึงลักษณะของชุมชนที่ตนทำงานอยู่ เพื่อที่จะหาจุดที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด และสามารถคาดการณ์ถึงความต้องการที่จะเกิดขึ้นมาของบุคคล เพื่อเป็นการจัดเตรียมสนองความต้องการของเขาให้ดีขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลอยู่เหนือพฤติกรรมของบุคคล เพราะความเชื่อ โลกทัศน์ ค่านิยม อคติ ประสพการณ์ และความรู้สึกของบุคคล จะประกอบกันเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมของบุคคลในชุมชน^๓ และจะต้องเข้าใจระบบสถานะทางสังคมของชุมชนหรือกลุ่มในละแวกบ้าน เพื่อให้การช่วยเหลือบุคคล หรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้อง^๔

การปราศจากความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและสภาวะการณ์ในชุมชน มักจะเป็นความยากลำบากของผู้ปฏิบัติงานที่จะช่วยให้ผู้มารับบริการได้กระทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสมาชิกกลุ่มแต่ละคนมาจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทั้งทาง

^๑ Ibid., p.42.

^๒ Ibid., p.43.

^๓ Ibid., p.222.

^๔ Robert W. Klenk, The Practice of Social Work

(Belmont, California : Wadsworth Publishing, 1970), p.165.

กายภาพและทางสังคมที่เป็นของเขาเอง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จะต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมอันเป็นแหล่งที่มาของสมาชิกกลุ่ม ความแตกต่างและความเหมือนระหว่างบุคคลเหล่านี้ และรวมไปถึงวิถีทางที่ เขาจะปฏิบัติตามหรือเบี่ยงเบนไปจากวัฒนธรรมของชุมชน^๑

๔. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ในกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง

โปรแกรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่มีอิทธิพลโดยทางอ้อมต่อการจัดกลุ่มและต่อสมาชิกกลุ่ม และสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่จะนำกลุ่มไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในเป้าหมายที่พึงปรารถนา^๒ โปรแกรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีผลต่อการจัดกลุ่มเป็นอย่างมาก^๓ เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้หลาย ๆ อย่างเกี่ยวกับกลุ่ม การจัดโปรแกรม กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางค่านันทนาการและการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม^๔

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีความรู้ทั่วไปในกิจกรรมและคุณค่าของกิจกรรมแต่ละชนิด ทั้งนี้เพื่อการนำกิจกรรมในกลุ่มที่ตั้งขึ้น หรือสามารถหาวิทยากรที่

^๑ Helen Northen, Social Work With Groups, p.38.

^๒ Paul Glasser, Rosemarry Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups., p.233.

^๓ Ibid.

^๔ Grace Longwell Coyle, Group Work With American Youth (n.p. : Harper and Brothers Publishers, 1948), p.74-75.

เชี่ยวชาญในกิจการนั้น ๆ มาน่ากลุ่ม หรือเพื่อการฝึกฝนและพัฒนาความสามารถของสมาชิกในกลุ่มให้สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมในกลุ่มเอง^๑

๕. เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้หรือเคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดกลุ่ม การนำกลุ่มเป็นอย่างดี

งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ใช้กลุ่มเป็นหน่วยพื้นฐานในการให้บริการแก่บุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการที่ให้บริการและเจ้าหน้าที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการจัดกลุ่มขึ้นมา เพื่อสร้างศักยภาพให้บุคคลได้เจริญงอกงามและพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ^๒ กลุ่มจะเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล เพื่อการเจริญงอกงาม การปรับสภาพการเปลี่ยนแปลงและเพื่อการป้องกันความล้มเหลวในตัวบุคคลและสังคม^๓

Joyce Gale Klein กล่าวว่า นักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ไม่สามารถจะประสบผลสำเร็จและทำงานในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปราศจากความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ของกลุ่ม และ R.F. Bales ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ผู้ที่เป็นนักบำบัด นักการศึกษา และหัวหน้าสโมสรต่าง ๆ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมในกลุ่ม^๔ และเพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างประสบความสำเร็จ เพราะประสิทธิภาพ

^๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ แผนกวิชาการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, หน้า ๒๓.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.222.

^๓ Margeret E. Hartford, Groups in Social Work (New York : Columbia University Press, 1972), p.29.

^๔ Ibid., p.5.

ในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ซึ่งอยู่กับความเข้าใจในตัวบุคคลและกลุ่ม ซึ่งอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม^๑

ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้หลาย ๆ อย่างเกี่ยวกับกลุ่มที่มารับบริการจากองค์กร มีทักษะในการจัดโปรแกรม กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านสันตินาการและการศึกษา จะต้องเข้าใจภาวะการณ์ทั้งทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาอันเป็นปัจจัยสำคัญของการปฏิบัติงาน^๒ เพื่อช่วยให้บุคคลที่เข้ามาสู่กลุ่มพึงพอใจต่อบริการขององค์กร และสัมฤทธิ์ผลในสิ่งที่พึงปรารถนาจากการคบค้าสมาคมกับสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ^๓

๖. เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการของกลุ่มย่อย (small group) ในการจัดกิจกรรม

Collins และ Guetzkow (๑๙๖๔) ได้ทำการศึกษาพบว่ากลุ่มมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของสมาชิก ซึ่งสถานการณ์กลุ่ม (group situation) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงาน เพราะว่าสมาชิกกลุ่มสามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและเป็นที่สะสมพฤติกรรมของการดำเนินชีวิต^๔

^๑ Helen Northen, Social Work With Groups; p.6.

^๒ Grace Longwell Coyle, Group Work With American Youth, pp. 74-75.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.223.

^๔ อ้างจาก Paul Glasser, Rosemarry Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups, p.348.

ดังนั้น กลุ่มจึงเป็นทั้งเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลเจริญงอกงามและพัฒนาบุคลิกภาพไปพร้อม ๆ กัน^๑

งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ซึ่งเป็นวิธีการของการทำงานร่วมกับบุคคลในกลุ่ม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มและความต้องการของเขาโดยมีข้อสมมติว่า กลุ่มจะมีบทบาทเบื้องต้น ในการช่วยให้บุคคลเจริญงอกงามและเปลี่ยนแปลงด้วยความช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์

การจัดโปรแกรมของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ดำเนินการโดยใช้กลุ่มย่อย^๒ เพราะขนาดของกลุ่มจะมีผลต่อสมาชิกกลุ่ม เจ้าหน้าที่จะต้องใช้ขนาดกลุ่มที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการของผู้มารับบริการ กลุ่มที่มีขนาดใหญ่ จะทำให้สมาชิกรู้จักกันได้ไม่ทั่วถึง สมาชิกกลุ่มมีความสอดคล้องกันน้อย การเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในอัตราต่ำ ซึ่งจะต้องใช้โปรแกรมที่มีลักษณะซับซ้อนมาก ผิดกับกลุ่มย่อยซึ่งอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกจะสูง มีความสอดคล้องกันมาก และผูกมัดสมาชิกกลุ่มได้มากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มย่อยมักจะมีคุณลักษณะดีกว่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อความมุ่งหมายของกลุ่มมาก^๓ ฉะนั้น การจัดกลุ่มในงานสังคมสงเคราะห์จะต้องมีขนาดเล็กพอที่จะให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม

^๑ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.46.

^๒ Alan F. Klein, Effective Group Work : An Introduction to Principle and Method, 2d ed. (New York : Association Press, 1974), p.242.

^๓ Paul Glasser, Rosemarry Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Group, p.29.

และสนุกสนานได้อย่างเต็มที่กับสมาชิกคนอื่น ๆ ทุกคนและกับเจ้าหน้าที่ด้วย^๑

โดยทั่ว ๆ ไป กลุ่มย่อยมักประกอบด้วยคนตั้งแต่ ๒ ถึง ๒๐ คน เพื่อว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละคนสามารถที่จะมีความสัมพันธ์ได้โดยตรงกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้สะดวก^๒ สำหรับกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ถ้ามีเด็กในกลุ่มมากกว่า ๑๐ หรือ ๑๒ คนขึ้นไป เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะไม่สามารถควบคุมสมาชิกและกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ทำให้การปฏิบัติงานมีแนวโน้มจะค่อยสมรรถภาพกว่าที่ควรจะเป็น ฉะนั้น การจัดกลุ่มในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน กลุ่มจะต้องมีขนาดเล็กพอที่จะกระตุ้นให้สมาชิกได้รู้จักบุคคลอื่นอย่างใกล้ชิด และมีส่วนในการทำหน้าที่ของกลุ่ม กลุ่มต้องมีขนาดเล็กพอที่เจ้าหน้าที่สามารถรู้จักและเข้าใจสมาชิกกลุ่มได้หมดทุกคน^๓

การใช้กลุ่มย่อยในการปฏิบัติงานจะอำนวยประโยชน์ดังนี้

๑. เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาทักษะ ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม สถานการณ์ภายในกลุ่มจะช่วยให้บุคคลค้นพบความเข้มแข็ง รับรู้จุดอ่อนของตัวเอง มองเห็นความก้าวหน้า การถดถอย และสามารถประเมินผลได้ว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพ หรือว่าไร้ประสิทธิภาพ
๒. ช่วยบุคคลให้มีการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ และเพิ่มอัตราการเรียนรู้ให้สูงขึ้นจากการมีส่วนร่วมในกลุ่ม

^๑ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.35.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups, p.10.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.51.

๓. กลุ่มย่อยมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบของทัศนคติและบรรทัดฐานของการแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ
๔. ประสบการณ์ในกลุ่มย่อย เป็นสิ่งที่ช่วยในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมระดับความมุ่งหวังและความพยายามของบุคคล
๕. ประสบการณ์ในกลุ่มย่อย ช่วยเปลี่ยนนิสัยในการทำงาน การใช้ชีวิตของบุคคล
๖. ประสบการณ์ในกลุ่มย่อย มีอำนาจและอิทธิพลต่อการรับรู้ในตัวเองและบทบาทในสังคมของบุคคล
๗. กลุ่มย่อยจะให้ความช่วยเหลือในทางจิตวิทยาแก่บุคคลและช่วยให้เขารูจักการแสดงออก
๘. กลุ่มย่อย มักจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของบุคคลเมื่อเขาอยู่ในสถานการณ์ที่เสนอให้มีทางเลือก
๙. กลุ่มย่อย มีผลต่อการกระตือรือร้นต่อความสม่ำเสมอและการผลิตในการทำงานของบุคคล
๑๐. ความรู้สึกมั่นคงที่ได้รับจากกลุ่มย่อย จะมีผลต่อความรู้สึกกลัว ความคับข้องใจ และการซ่อนเร้นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลยิ่งมีความรู้สึกผูกพันหรือมั่นคงกับกลุ่มมาก ก็จะทำให้ความกลัว ความคับข้องใจและการซ่อนเร้นของบุคคลนั้นลดลงมากเช่นกัน
๑๑. กลุ่มย่อย จะเป็นตัวกำหนดการใช้อำนาจและขอบเขตความต้องการของบุคคล^๑

^๑ Ibid., pp. 54-55.

๗. มีการนำวิธีการทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Method of Social Group Work) มาใช้ในการปฏิบัติงาน

ลักษณะขององค์การที่ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนสามารถสังเกตหรือตรวจสอบได้จากชนิดของโปรแกรมและวิธีที่ใช้เพื่อความสำเร็จผลในเป้าหมาย^๑ ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ที่จะต้องวินิจฉัย กำหนดและวางแผนปฏิบัติงาน และประเมินผลที่ปรากฏออกมาเพื่อให้งานดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายได้^๒

ความรู้เกี่ยวกับวิธีการของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานกระตุ้นกลุ่มบุคคลให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จผลในเป้าหมายของเขา และเป็นการช่วยปรับปรุงสถาบันทางสังคมและสภาวะการณ์ของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน คือ การค้นหาข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ การวินิจฉัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่ม และสิ่งแวดล้อมทางสังคม^๓ ดังนี้

๗.๑ การแสวงหาข้อเท็จจริง

- รู้จักสมาชิกกลุ่มดี
- ประกาศกิจกรรมให้เด็กเข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจ
- สอบถามความต้องการของเด็ก

^๑ Herbert Hewitt Stroup, Social Work : An Introduction the Field, p.10.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups, p.6.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices., p.37, and Gisela Konopka, Social Group Work : A Helping Process, 2d ed. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1972), p.125.

เจ้าหน้าที่จะต้องรู้จักชื่อและที่อยู่ของบุคคลในกลุ่ม เพื่อที่จะได้ยอมรับ และเข้าใจวัฒนธรรมของเขาได้^๑ และจะต้องร่วมกับสมาชิกกลุ่มกำหนดเป้าหมาย ของบุคคลและการพัฒนากลุ่มให้กลมกลืนกับความต้องการ การและความสามารถของกลุ่มและ การให้บริการขององค์การ^๒

๓.๒ การวิเคราะห์ จำแนกปัญหาและความต้องการ

- แยกแยะ จำแนกปัญหา เพื่อจะได้เตรียมหรือจัดกิจกรรม ได้ถูกต้อง (วางแผนจัดกิจกรรมตามความต้องการของ สมาชิกกลุ่ม)
- ก่อนจัดกิจกรรม เจ้าหน้าที่จะต้องทราบข้อเท็จจริง ปัญหาและความต้องการของสมาชิก

การวิเคราะห์เป็นการแยกแยะให้เห็นองค์ประกอบอันเป็นธรรมชาติ และลักษณะของปัญหา รวมถึงการสืบสาวหาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น กล่าวคือ เป็นกระบวนการทางความคิดอย่างมีระบบมากกว่าจะอาศัยความเคยชินหรือสามัญสำนึก มีการวางแผน มีขั้นตอน ความคิดอย่างรอบคอบ เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริง^๓ การ วิเคราะห์กลุ่มจะช่วยให้กลุ่มได้รับรู้ถึงสถานการณ์และ เป้าหมายของกลุ่มเป็นอย่างดี ในขั้นตอนต่าง ๆ จะช่วยให้สมาชิกมองเห็นเป้าหมายของกลุ่ม รับรู้ถึงความสามารถ

^๑ Robert W. Klunk, The Practice of Social Work, p.165.

^๒ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.223.

^๓ ยุพา วงศ์ไชย, บรรณาธิการ, การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชเชนส์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๗.

และขอบเขตของกลุ่ม และช่วยให้บุคคลในกลุ่มได้มีการแสดงออก^๑

ในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน กลุ่มจะได้รับการช่วยเหลือจาก นักสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนให้รู้จักตัดสินใจและตรวจเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกลุ่มเอง และให้รู้จักใช้ความสามารถในการรับผิดชอบและความคุมกลุ่มกันเอง^๒ เพราะบุคคล มีแนวโน้มที่จะแสดงออก เมื่อเขาได้รับการกระตุ้นให้เขามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการวางแผนและทำงานร่วมกับกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแต่ละคนต้องการโอกาสที่จะแสดง ความสามารถในการกระทำและการตัดสินใจของตนออกมา ดังนั้น เจ้าหน้าที่ต้อง เปิดโอกาสให้เขาได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียม กำหนดและวางแผนจัดกิจกรรม ให้กับกลุ่มเขาเอง^๓ เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมจะช่วยกระตุ้นให้ เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองมีความสามารถ และได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขา^๔

เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดโปรแกรม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรับรู้ความคิดจากเด็กหรือกลุ่มเด็ก แล้วร่วมกันสร้าง กิจกรรมที่ต้องการขึ้นมา^๕ การจัดรายการกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้เด็กที่เป็นสมาชิก

^๑ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.86.

^๒ Ibid., p.226.

^๓ Helen Northen, Social Work With Groups, p.77.

^๔ Paul Glasser, Rosemary Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups, p.245.

^๕ Ibid., p.255.

ประชุมปรึกษาใช้ดุลยพินิจเลือกจัดขึ้นเอง โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ หรือให้คำปรึกษาหารือต่าง ๆ ตามสมควร พยายามหาทางให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และก่อนแสดงกิจกรรมใด ๆ ต้อง อธิบายวิธีการให้สมาชิกทุกคนเข้าใจ โดยแจ่มแจ้งเสียก่อน ๑

๗.๓ การให้บริการ

- กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการทำงานกับกลุ่ม
- เจ้าหน้าที่จะต้องเป็นผู้รอบรู้ในกิจกรรมหลายอย่าง
- ร่วมมือกับวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ทำงานในกลุ่มกับเด็ก

การทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่ม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในบทบาทของ นักสังคมสงเคราะห์ ^๒ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการปฏิสัมพันธ์ ภายในกลุ่มโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ^๓ เมื่อสมาชิกมาเข้ากลุ่มครั้งแรกเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญของนักสังคมสงเคราะห์จะต้องให้การช่วยเหลือ คือ อธิบายถึงการปฏิบัติตัวของสมาชิกกลุ่ม แนะนำให้รู้จักและพูดคุยกับคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ^๔ นักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะถึงทิศทางของกิจกรรมและความมุ่งหมายของกลุ่ม มีความ

^๑ วิชา นวาลสุวรรณ, สโมสรวชาวชนคืออะไร?, หน้า ๒๑.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups, p.82.

^๓ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.255.

^๔ Helen Northen, Social Work With Groups, p.131.

เข้าใจในเรื่องราวของกระบวนการกลุ่ม เพื่อที่จะช่วยให้กลุ่มได้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้^๑

นักสังคมสงเคราะห์จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับบุคคลหรือกลุ่มในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อจะกระตุ้นให้ผู้นั้นมารับบริการโดยใช้สิ่งแวดล้อมทางสังคม ในการปรับปรุงภาวะการณ์ของเขาเองได้มากเท่าที่ความสามารถจะทำได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้นั้นมารับบริการเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ส่วนของการให้บริการ โดยยึดหลักว่า บุคคลมีสิทธิที่จะตัดสินใจต่อการกระทำของเขา^๒ และจะต้องให้ความช่วยเหลือหรือเป็นธุระในการวางแผนจัดโปรแกรมตามความต้องการของกลุ่ม และร่วมกับกลุ่มในการประเมินผล เพื่อหาแนวทางไปสู่การจัดโปรแกรมที่ให้ประสบการณ์ในขั้นสูงขึ้นไปอีก เพราะความก้าวหน้าของการให้บริการและการจัดโปรแกรม ขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่มและความช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์ที่ได้กระทำอย่างต่อเนื่องกันไป

เพื่อที่จะให้การบริการแก่กลุ่มมีประสิทธิภาพมากที่สุด นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำงานร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์คนอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ในวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทางการศึกษา จิตแพทย์ แพทย์ และสัตวแพทย์ เป็นต้น^๓ และต้องมีส่วนร่วมและทำงานอยู่กับกลุ่มตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกลุ่ม เพื่อช่วยสมาชิกและกลุ่มให้มีการแสดงออกช่วยให้สมาชิกร่วมกันรับผิดชอบของกลุ่มของตน^๔

^๑ Herbert Hewitt Stroup, Social Work : An Introduction to the Field, p.10.

^๒ Helen Northen, Social Work With Groups, p.7.

^๓ Ibid., p.84.c

^๔ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.86.

๗.๔ การประเมินผล

- มีการบันทึกพฤติกรรมสมาชิกกลุ่ม พฤติกรรมกลุ่ม
- ประเมินผลร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่

การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของงานสังคมนาเคราะห์กลุ่มชนที่นักสังคมนาเคราะห์ใช้วัดถึงคุณภาพของประสิทธิภาพกลุ่มว่ามีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและการทำหน้าที่ขององค์การเพียงไร การประเมินผลเป็นความสำคัญอย่างสุดยอดของงานสังคมนาเคราะห์ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักสังคมนาเคราะห์ได้ทราบถึงขอบเขตของความสำเร็จตามเป้าหมาย^๑ ถ้าไม่มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป้าหมายของการปฏิบัติงานจะล้าหลัง โปรแกรมจะหยุดนิ่ง และกลุ่มก็จะล้มเหลว ฉะนั้น นักสังคมนาเคราะห์กลุ่มและองค์การ จะต้องร่วมกันประเมินผลงานที่ได้ร่วมกันทำ เพื่อเป็นการแสดงถึงคุณภาพของการทำงาน^๒ และเพื่อที่จะให้ข้อมูลของการปฏิบัติงานในกลุ่มและการรายงานผลเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ อันจะใช้เป็นแนวทางไปสู่การสัมฤทธิ์ผลในเป้าหมายที่ได้วางไว้^๓

สิ่งสำคัญในการประเมินผล คือ การบันทึกผลการปฏิบัติงานของกลุ่มที่ได้กระทำขึ้นมา ซึ่งบันทึกเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือยืนยันว่า เราได้ปฏิบัติงานไปสู่ความมุ่งหมายมากน้อยเพียงไร และเป็นเครื่องมือในกระบวนการเข้าใจกลุ่ม และช่วยให้รู้ว่าจะช่วยกลุ่มได้อย่างไร จะช่วยนักสังคมนาเคราะห์ให้รู้จักคิด วิเคราะห์ และประเมินผลซึ่งจะทำให้ทำงานกับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๔

^๑ Ibid., p.202.

^๒ Ibid., p.229.

^๓ Paul Glasser, Rosemarry Sarri and Robert Vinter, eds., Individual Change Through Small Groups, p.239.

^๔ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, p.229.

ดังนั้น บทบาทที่นักสังคมสงเคราะห์จะหลีกเลี่ยงเสียมิได้ในการทำงานกลุ่ม คือ บทบาทของผู้จัดบันทึกการทำงานภายในกลุ่ม จดบันทึกการพัฒนาของสมาชิกกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มแรกจนกลุ่มสลายตัว รวมทั้งบรรยากาศภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อการทำงานจะได้ดำเนินติดต่อกันไปและหากมีการริเริ่มกลุ่มใหม่ การจัดกิจกรรมจะทำให้ถูกต้องตรงตามความสามารถของสมาชิก ส่วนการประเมินผลงานนั้น นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำทุกครั้งเมื่อกลุ่มแต่ละกลุ่มสลายตัวลง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์ในโอกาสต่อไป^๑ เพราะการประเมินผลการให้บริการในงานสังคมสงเคราะห์นั้นจะครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ผลที่เกิดจากการให้บริการ (Practice Effect) ประสิทธิภาพของโครงการในการให้บริการ (Program Effectiveness) และความสามารถของผู้ให้บริการ (Professional Potentiality) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กรและนักสังคมสงเคราะห์^๒

๗.๕ การติดตามผล

- ติดตามเมื่อสมาชิกขาดหายไปจากกลุ่ม
- ติดตามผลเมื่อกลุ่มสิ้นสุดลง
- เยี่ยมบ้านเด็ก

เป้าหมายของการติดตามผลเพื่อที่จะประเมินผลว่า ความสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมายที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มยังคงมีอยู่ต่อไปหรือไม่ เมื่อบุคคลผู้นั้นออกจากกลุ่มไปแล้ว^๓

^๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, แผนกวิชาการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, หน้า ๖๔.

^๒ ยูพา วงศ์ไชย, บรรณาธิการ, การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์, หน้า ๑๗๒.

^๓ Paul Glasser, Rosemarry Sarri and Robert Vinter, eds.,

กล่าวโดยสรุป ตัวแบบที่เสนอนี้ให้ความสำคัญกับตัวศูนย์และตัวเจ้าหน้าที่อย่างมากในการดำเนินการไปสู่ความสำเร็จ แต่กระนั้นก็ดี ในรายละเอียดขององค์ประกอบของความสำเร็จ ๒ ประการนั้น จะเห็นว่า มีปัจจัยย่อยรวมอยู่ด้วยหลายประการ มีทั้งที่เป็นส่วนของศูนย์หรือเจ้าหน้าที่แท้ ๆ และส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนอันเป็นที่ตั้งของศูนย์ ทำเลที่ตั้งของศูนย์ ความเอาใจใส่ช่วยเหลือของผู้บังคับบัญชาเบื้องบนของหัวหน้าศูนย์ และความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากองค์กรอื่น ๆ เป็นต้น หากศูนย์และเจ้าหน้าที่ของศูนย์ประกอบด้วยคุณลักษณะดังที่ได้พรรณามาในตัวแบบนี้แล้ว ก็จะสามารถคาดคะเนตามแนวของตัวแบบเชิงทฤษฎีนี้ว่า ศูนย์นั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย